

La por de la por

«És el temor a perdre el control de la situació el que aconsella a molts governs prudència i parsimònia en la reacció al coronavirus. És la por a la por de la ciutadania»

No pot pas ser que gairebé tots els dirigents mundials siguin maldestres o incompetents. Tots ells, temorosos i vacil·lants? Seria una perversió de la normalitat estadística. Dic tot això perquè, davant la irrupció del coronavirus en les nostres vides, gairebé tots els dirigents mundials s'han enquadrat en un marc de reacció retardada. Hi ha una frase que han pronunciat moltes oposicions del planeta (allà on n'hi ha): "El govern ha reaccionat tard i malament". Bé, el que vull ara és posar el focus sobre el "tard", que és més estès afortunadament que el "malament". Hi ha hagut molts governs que han reaccionat tard, però bé. També hi ha excepcions, naturalment, a la reacció tardana: Corea del Sud, Taiwan, Singapur, a l'Àsia; Dinamarca, a Europa; el Canadà, a Amèrica, serien els exemples d'haver reaccionat de manera ràpida i eficaç davant l'amenaça del coronavirus.

Tanmateix, els països més grans i poblats han reaccionat en general tard: tant a l'Àsia (la Xina) com a Europa (Itàlia, Espanya, França, el Regne Unit) com a Amèrica (els Estats Units). Semblaria que com més gran sigui la població d'un país més lenta sigui la resposta dels seus governants (amb totes les excepcions que calgui; més endavant també farà referència a l'Índia). Aquesta percepció no és acurada, ja que la velocitat de resposta no depèn només del nombre d'habitants, sinó que també està subordinada a la consciència que tenen els governants de la disciplina i cohesió de la seva població. Com més gran i, sobretot, diversa sigui la població, més els governs se senten atemorits davant la necessitat d'imposar restriccions draconianes als seus ciutadans. Tenen por de no poder mantenir la disciplina general davant la pèrdua immediata d'una llibertat tan bàsica com la de moviments i davant la pèrdua diferida dels ingressos econòmics. Tot plegat, presidit per la por al coronavirus. Crec que és el temor a perdre el control de la situació el que aconsella a molts governs prudència i parsimònia en la reacció. És la por a la por de la ciutadania.

He de aclarir que quan parlo de prudència i parsimònia no em refereixo pas al president Donald Trump: no són pas la parsimònia i la prudència les seves característiques principals. Més que no pas lent, el president Trump ha estat -i encara és- vacil·lant i contradictori: ara, un pas en una direcció i ara, un pas en la direcció contrària. Sort n'han tingut els Estats Units de tenir un país on el poder està tan repartit entre els estats (confinaments a Nova York i Califòrnia) i entre la Casa Blanca i el Congrés (aprovació fulgurant d'un paquet d'ajut de 2 bilions de dòlars).

On la prudència i la parsimònia han estat més evidents és en aquells països amb diversitat de minories nacionals (la Xina, Rússia) o amb governs dèbils (Itàlia) o debilitats (la França de la batalla de les pensions). Espanya se situaria una mica en totes dues categories: diversitat nacional interna i debilitat del govern. Casos singulars són els del Regne Unit i l'Índia. El Regne Unit, amb un govern no pas dèbil i acabat d'estrenar, té una de les poblacions del món de conviccions democràtiques més arrelades i més conscients dels seus drets. Potser és per això que, com es sabut, durant la Segona Guerra Mundial el govern conservador britànic no va voler aprofitar l'experiència de l'enginyer català exiliat que havia dissenyat els refugis antiaeris de Barcelona: van evitar construir en un primer moment refugis subterranis per por de provocar reunions multitudinàries de ciutadans emporuguits per les bombes. La por de la por. A més a més del seu impuls econòmic neoliberal, el govern conservador de Boris Johnson també deu participar d'aquesta tradició.

L'Índia, amb la seva gran diversitat interior, també ha estat parsimoniosa. Tot i ser fronterera amb la Xina, i amb unes dades d'incidència de la pandèmia poc realistes, ha esperat a



que el coronavirus arribés als Estats Units i a la seva gran màquina informativa internacional per decretar de cop, de manera sobtada, un confinament general aplicat amb duresa. És el que passa quan hom té un sistema de comunicació social subaltern. És semblant al que ha passat a l'Argentina, que també ha adoptat mesures radicals de sobte, quan el coronavirus ha passat a dominar totalment la informació emesa des dels Estats Units. Sense treure cap importància enlloc a la incidència de la pandèmia, la subordinació informativa, encara que sigui parcial, em recorda a un veí que veia només Telecinco i que, en una època de sequera a la *Meseta* espanyola, me'l vaig trobar a la porta del carrer un dia que estava tot ple de bassals perquè feia 48 hores que plovia. Em va dir: "No sé pas què farem amb aquesta sequera!". Quan jo li vaig assenyalar els bassals, va encongir les espatlles i va dir: "no ho sé pas, ho diuen a la tele que hi ha sequera".

Tot això que comento només fa referència a la cadència de la presa de decisions de les autoritats, no pas a la seva qualitat i eficàcia. Òbviament, hi ha mesures excel·lents i mesures mediocres. Hi ha governs, per tant, que a més a més de fer-ho tard ho fan malament.

També hi ha, en una categoria especial, els negacionistes, amb qui inicialment va coquetejar Donald Trump: em refereixo al president del Brasil, Jair Bolsonaro, i al president de Bielorrússia, Aleksandr Lukaixenko. A aquest segon president el vaig veure aquesta setmana per TV3 jugant un partit d'hoquei gel, amb la indumentària corresponent, i preguntant a la càmera: "On és el virus? Aquí no n'hi veig cap". Diu a la població del seu país que es rentin les mans amb vodka. Quan jo era petit, d'un personatge així en dèiem que estava "tocat del bolet" o "tocat de la xaveta", en el millor dels casos. Ara, en temps de coronavirus, no ho sé pas.